

Забезпечення вказаного завдання передбачає відповідний науково-методологічний супровід та ефективне функціонування системи закладів післядипломної освіти, що здійснюють підготовку та перепідготовку фахівців даної категорії.

Тому питання методології та методики викладання англійської мови в ході реалізації програм підвищення кваліфікації, підготовки та перепідготовки фахівців у системі Державної служби України з надзвичайних ситуацій є сьогодні надзвичайно актуальним, перебуває в руслі сучасних методологічних досліджень та потребує подальшої комплексної розробки.

Шмига С.А., начальник НМЦ ЦЗ та БЖД Волинської області

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДУ CASE-STUDY В ХОДІ ПРОВЕДЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО НАВЧАННЯ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Останнім часом високу популярність в якості методу підготовки та підвищення кваліфікації керівників і фахівців у сфері цивільного захисту набуває метод «кейс-стаді» (case-study). Він відомий у вітчизняній освіті як кейс-метод або метод ситуацій (чи навчання на конкретних прикладах). Це різновид інтерактивного навчання, який дає змогу наблизити процес підготовки керівних кадрів і фахівців у сфері цивільного захисту до реальної практичної діяльності. Він сприяє розвитку винахідливості, вміння вирішувати проблеми, розвиває здібності проводити аналіз і діагностику проблем.

У даному випадку кейс – це події, які реально відбулися у сфері цивільного захисту і які автор описав для того, щоб спровокувати дискусію в навчальній аудиторії, підштовхнути слухачів до обговорення та аналізу ситуації, до прийняття рішень.

Мета методу «кейс-стаді» – створити для слухачів курсів таку ситуацію, за якої їм необхідно буде приймати рішення. Акцент робиться на самостійному навчанні на основі колективних обговорень. Слухачі мають визначити істотні й другорядні факти, вибрати основні проблеми і виробити стратегії та рекомендації щодо подальших дій. При цьому роль педагога зводиться до спостереження і управління дискусією присутніх.

В ході проведення функціонального навчання керівні кадри та фахівці у сфері цивільного захисту під час підготовки до обговорення кейсів мають вивчити факти, зробити висновки з цих фактів, оцінити альтернативи дій в тій чи іншій ситуації та зробити вибір на користь того чи іншого плану дій. Слухачі мають усвідомлювати, що користь від кейсів вони можуть отримати лише в тому випадку, якщо будуть брати безпосередню участь у дискусії. Адже абстрактні знання, відірвані від реальної ситуації, дають мало користі. Розбираючи кейс, слухачі фактично отримують на руки готове рішення, яке можна застосувати в аналогічних обставинах. Збільшення в «багажі»

проаналізованих кейсів щодо алгоритмів дій при виникненні надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру збільшує ймовірність використання готової схеми рішень до ситуації, що склалася, формує навички вирішення більш серйозних проблем.

Кейс повинен задовольняти наступні вимоги:

- відповідати чітко поставленій меті створення;
- мати відповідний рівень складності;
- бути актуальним;
- ілюструвати типові ситуації;
- розвивати аналітичне мислення;
- провокувати дискусію;
- мати кілька рішень.

Розглядають кейси (ситуаційні вправи) *польові* – що базуються на реальному фактичному матеріалі та *кабінетні* – вигадані.

Кейси повинні бути правдивими, реалістичними, однак, в той же час, не обтяженими деталями, бути за тематикою пов'язаними з матеріалом, що вивчається. Ситуаційні вправи пропонують розгляд подій, з якими, як правило, стикаються керівники та фахівці в конкретних умовах.

Обов'язкові складові кейсу:

- назва кейсу; опис основної ідеї кейсу (огляд кейсу);
- мета кейсу (чого навчає); місце кейса у навчальному плані;
- формулювання проблеми та план у вивчення матеріалів кейсу;

поетапні завдання для виконання; питання для обговорення; вимоги до оформлення результатів роботи з кейсом; опис ситуації; довідкові матеріали; посилення на додаткові інформаційні ресурси (для самостійного вивчення).

В табл. 1 наведено організацію роботи слухачів за методом «кейс-стаді».

Таблиця 1 – Організація роботи слухачів методом «кейс-стаді»

Робота над ситуацією в аудиторії	Вступне слово педагога, постановка основних питань
	За необхідності поділити слухачів на малі групи (по 4–6 людей в кожній)
	Організація роботи слухачів у малих групах, визначення доповідачів
	Організація презентацій рішень в малих групах
	Організація загальної дискусії
	Узагальнюючий виступ педагога, його аналіз ситуації
	Оцінка рішень слухачів педагогом

Визначення та кваліфікація проблеми займає винятково важливе місце у процесі конструювання моделі ситуації. Разом з тим текст кейсу не повинен підказувати жодного рішення щодо поставленої проблеми.

Для ефективного використання кейс-методу необхідно створювати **спеціальні умови:**

- забезпечення достатньо високої складності пізнавальних проблем, які потрібно вирішувати слухачам;
- створення викладачем логічного ряду запитань щодо пізнавальної проблеми, які спонукають до пошуку істини;
- створення в аудиторії атмосфери психологічного комфорту, яка має сприяти вільному висловлюванню слухачами думки, не боячись помилки;
- відведення спеціального часу на осмислення способів вирішення проблеми.

Існують наступні типи кейсів: кейс-випадок, кейс-вправа і кейс-ситуація.

Кейс-випадок – це короткий кейс, який розповідає про окремий випадок. Його можна використовувати під час лекції, для того, щоб проілюструвати певну ідею або підняти питання для обговорення.

Кейс-вправа – надає слухачу можливість застосувати на практиці здобуті навички. Найчастіше використовується там, де необхідно провести кількісний аналіз.

Кейс-ситуація – класичний кейс, що вимагає від слухача аналізу ситуації. В ньому найчастіше ставиться запитання: «Чому ситуація набула такого розвитку і як становище можна виправити?».

В табл. 2 наведено етапи роботи над кейсом.

Таблиця 2 – Робота над кейсом має наступні етапи

Етапи роботи	Діяльність викладача	Діяльність слухачів
До заняття	Підбирає кейс. Визначає основні і допоміжні матеріали для підготовки слухачів. Розробляє сценарій заняття.	Отримує кейс і список рекомендованої літератури, індивідуально готується до заняття.
Під час заняття	Організовує попереднє обговорення кейсу. Поділяє групу на підгрупи. Керує обговоренням кейсу.	Ставить запитання, що поглиблюють розуміння кейса і проблеми. Розробляє варіанти рішень. Бере участь у прийнятті рішень.
Після заняття	Оцінює роботу слухачів. Оцінює прийняті рішення і поставлені запитання.	Складає письмовий звіт про заняття з даної теми.

Слухач, який готується до обговорення кейсу в аудиторії, має вивчити факти, зробити висновки з цих фактів, оцінити альтернативи дій в даній ситуації й зробити вибір на користь того чи іншого плану дій. Більше того, слухач має бути готовим представити свої думки під час обговорення в аудиторії, відстояти свої погляди і, в разі необхідності, переглянути початкове

рішення. Слухач має усвідомлювати, що користь від кейсу він може отримати лише в тому випадку, якщо він буде брати активну участь у дискусії.

Звичайно, кейс-метод не принесе користі, якщо його відірвати від решти навчального процесу. Він має застосовуватися нарівні з іншими методами викладання. Питання, яке закономірно постає перед викладачем, коли рішення про використання кейс-методу на заняттях вже прийнято, – це питання про те, чи існує об'єктивний критичний мінімум (або максимум) кейсів, який забезпечить цілісність курсу та досягнення поставлених учбових цілей. Важко дати універсальну пораду в цьому питанні, адже все залежить не тільки та не стільки від нашого бажання, але й від інтелектуального та освітнього рівня аудиторії, з якою ми працюємо, від її готовності працювати по-новому.

Під час розв'язання кейса слухачі не тільки використовують отримані знання, але й виявляють свої особисті якості, зокрема уміння працювати у групі, а також демонструють рівень бачення ситуації.

Таким чином, застосування кейс-методу в ході проведення функціонального навчання з питань цивільного захисту, з одного боку, **стимулює індивідуальну активність слухачів,** забезпечує високу ефективність навчання, формує певні особистісні якості і компетенції, а з іншого, **дає можливість самим педпрацівникам** самовдосконалюватись, по-іншому мислити й діяти.